

Цетиње, 12. августа

Неповјерење према Аустро-Угарској је тотално. И не само међу Југословенима, него у цијелој Европи. Ми на примјер никако не вјерујемо да је аустро-угарски апетит на Балкансому Полуострву засићен, као што извољсва да се изражава бечка и пештанскаш тампа. Та штампа и дипломатија те државе стално су говорили једно, а чинили друго, супротно. Стално су проповиједали да не мисле на окупације, па су извршили. Стално су послје говорили, да не мисле на анексију, па су и њу изrekli. Неће освајања, а освајају. Једном рјечју: што су год говорили, показало се као обмана. Зар је чудо што јој данас нико живи на свијету не вјерује више?

Засићен је њен апетит до прве прилике. Ни једна засићеност није трајала вјечито. Кад се свари што се прогутало јавља се нов апетит, долазе нови људи, које не везују обећања изумрлога покољења.

Докле год траје аустро-угарске такозване балканске политике, трајаће и њен смјер за освајањем. Плани на Солун нијесу празне фразе. Аустро-Угарској је одиста замакао за око Солун и његово пристаниште. Ту, и на ту страну, једини је њен излаз, једина, како она држи, пустопашина куда би се могла ширити. На свима осталим странама опкољена је силним државама и нигдје на тима странама не може се маћи.

Зато је и легла свом својом фичком и моралном снагом на српско племе и на двије његове државице. Аустро-Угарска у Европи и у свијету друге политике нема, до да све подешава према својим освојачким интересима на овоме нашем трополу. Што ради, ради све у циљу да се тим интересима што биже примакне. Ако гради савезе, гради их да би могла овамо освајати. Ако везује пријатељства с другим државама и владарима, иде на то да их експлоатише на нашу штету, а у корист своје освојачке политике на Балкану. Гдје се с ким њени државници састају, раде нам о глави. Свуда нас клеветају, потцењују, потискују, морално и материјално убијају. Ми то све знамо, и зато им не вјерујемо ни кад се Богу моле. И у оченашу лажу.

Хвала Богу то су увидјели и државници осталих држава, нарочито из тројнога споразума. Увидјели су и налазе за потребно да још сад повуку демаркациону линију њеној балканској политици, преко које ако пређе имаће посла са свима државама тројнога споразума, а нарочито с Русијом. Политика пошљедњих владарских састанака, судећи по знацима који су се дали запознати, имала је међу осталом и то за циљ, да у погледу даљег ау-

стро-угарског освајања на Балканском Полуострву ту дунавску монархију заокружи и осажи. Извољски је отворено изјавио, да је анексија свршена ствар, али да силе тројнога савеза неће трпети ничија даља освајања. Чуваће status quo и положиће се свом силом противу сваког, ко поуми да тај status quo помети. То је, истина заобилазно, али ипак доста јасно упућено на адресу Аустро-Угарске.

Састанак руског и њемачког цара имао је за циљ да Њемачку и Русију обезбиједе од аустро-угарских авантура, које могу обије државе без икакве њихове потребе да доведе у сукоб. Обезбјеђење је у том, да Њемачка неће играти и даље улогу најмљене швајцарске гарде за аустро-угарска освајања, јер је њихов савез дефинитиван, а Русија неће ту улогу вршити за рачун другог против Њемачке. Тако ће њихово традиционално пријатељство да буде и даље очувано.

Сви знаци дакле говоре, да је за сада Аустро-Угарској ударена реза на врата и да је Балканско Полуострво од њене напасти за прво бар вријеме обезбјеђено. Стога страховања од стране појединих српских листова, као да би Аустро-Угарска могла прекорачити у Санџак или у Србију, немају основа.

Пад министра Буријана

Бечки листови пишу о паду министра Буријана као о свршеној ствари. Босански устав је довео до заострености заједничког министарства, те ће заједнички министар финансија барон Буријан морати одступити. О томе бечки „Zeit“ доноси:

„Барон Буријан је непосредно послје свога сукоба с аустријском владом, изазваног оснивањем аграрне банке, круни понудио своју демисију. Цар није тада примио демисију. Но барон Буријан учинио је свој даљи останак у звању независним од различитих услова. На свима одлучним мјестима изјавио је, да би само онда могао остати на челу заједничког министарства финансија, кад би на његов пројекат босанског устава пристале оба двије владе, а његовом би се буџету у делегацијама осигурало примање. Али је барон Буријан озбиљно рачунао, да ће му аустријска делегација ускратити повјерење, па и у мађарским се политичким круговима држало, да ће он одступити љегос, а безусловно пред састанак делегација.

За његова наслједника је већ онда изабран мађарски посланик гроф Јован Зичи, који свакако, бар из почетка, не би у делегацијама имао никакве опасне опозиције. Латентна криза у заједничком министарству појачана је у најновије вријеме потешкоћама у питању основе босанског устава. Угарска влада није наике у овој ствари још у онште казала задњу ријеч, и тако је опет дошла у питање царска санкција у септембру. Векерлову министарству повјерено је само провизорно вођење послова, а мишљење је угарске владе, да она у тако важном државно-правним и политичким питањима, као што је анексија, не смије дефинитивно одлучити и евентуалној будућој влади везати руке. У поводу тога ће одлучни преговори о основи босанског устава на ново отпочети у најбољем случају у октобру, али никако неће тећи тако брзо и глатко, како се још недавно с правом држало, јер се од онда појавила јака агитација, која с питањем анексије хоће да доведе у ред и досадашње захтјеве Угарске на Босну и Херцеговину, против чега је Аустрија већ унапријед подигла приговоре.

Још и друге компликације пријете с мађарске стране, јер независна странка Векерлова кабинета — за себе већину у угарској делегацији, и она би могли правити неприлика и ради делегације, а не само у питању анексије. Свакако данас још није сигурно, хоће ли Векерлово министарство предузети изборе у делегацији, односно хоће ли до јесени остати на челу владе. С тога је судбина барона Буријана, коме је једина потпора Векерлово министарство, и судбина уставне основе постала још проблематичнија, и за то се криза заједничког министарства финансија силно заострила.“

Састанак у Каузу

О важности и значају састанка у Каузу ми смо до сада неколико пута говорили пошто ће он знатно утицати на развјат политичких догађаја. Овога пута износимо мишљења нарочитог изјестисоца из Лондона биоградског Прес-Бироа. Ево како се он изјашњава о томе састанку:

И сивише богата и интересантна овогодишња лондонска сезона завршила се сјајније но икад: састанком у Каузу (Coves). Мали Каузу, који виђа цилиндрије свега једном у години, за вријеме т. зв. „Кауске недеље“ (Coves week) која са тракама у Goodwood-у закључује лондонску „сезону“, постао је историским мјестом, и он ће да баши у засјенак Мирцштег, Ревал, Бјорко и др. Ма да можда, неће доживети славу Сан-Стефана, Берлина и Портсмута, да се један јавни уговор назове по његовом имену, он се може поносити тиме, што је поставио дефинитивну основу за један такав уговор. У Каузу није потписан никакав формалан уговор, али је руска спољна и унутрашња политика дефинитивно дала један одређен правац: споразум с енглеском спољном и парламентаризам изнутра. Ми говоримо само о Русији, јер се само она и имала дефинитивно да „изрази“, да ли ће са Њемачком или са Енглеском. Она се изјаснила, и то много одлучније по што се очекивало, а та је изјава добила један много одређенији вид него лични споразум и „ријеч“ двају владара.

У унутрашњој руској политици састанак у Каузу значи пораз крајње деснице и гарантвију уставности. Једино збиља важно мјесто у царевим говорима, то је мјесто гдје цар јавно одаје похвалу Енглесима на њиховом поимању значаја посјете думе и захваљује им се на срдечном дочеку представника руског народа. Дума је овим први пут споменула као један засебни фактор, и то није учинило у кругу дворске свите, већ пред владаоцем и представницима најстарије парламентарне земље. Њена је политика јавно санкционисана и она је тим постала један чинилац у спољној политици земље а ту позицију она извјесно неће лако напустити. Да су и у Русији ствар тако схватили види се из негодовања и испавда Пурешкијевича и других представника „черной сотни“. О унутрашњој политици Русије било је у осталом доста говора, и њена промјена не би имала више карактер и значај чисто „унутрашњој ствари“, као што је то био случај, према ријечима Асквита и Греја, до састанка.

За спољну политику руску овај састанак значи пораз њемачке партије. Русија се на крају обраћа једној постепеној и реалној политици. Њој треба новац и најада за пораз на далеком Истоку; а то јој сад може дати једино Енглеска, којој је руско пријатељство исто тако нужно. Пошљедњи догађаји у Пекингу, особито улога њемачке дипломатије и „Deutsch Asiatische“ Хонг-Конг и а-аг-Хај банака питању о Цан-Кау-Сиу-Чин зајму јасно су показали да је против Њемачке и на далеком Истоку може борити само сједињеним силама.

Питање о анексији Босне и Херцеговине је дискутовано понајвише. То је највише заслуга Извољског, који је прије анексије непрестано мислио, да Аустрија нема рачуна да је изврши. Кад је трик Књаза Фердинанда принудио Аустрију, да изведе анексију раније но што је мислила и прије но што је Извољски стигао да се договори са Титонијем, Пишоном и Грејем, онда је било сасвим природно да је Извољски метнус прст

на чело и да се потрудио да уђе и у логику барона Ерентала. Анексија је била већ сама по себи једно врло, врло ризикантно дјело. На њу се Аустрија ријешила још прије но што је ико и сањао о револуцији у Турској. Значи, да она није пошљедница карташког духа барона Ерентала, да се користи „општом забуном“. Осим грдних материјалних жртава, Аустрија је њоме изгубила трговински, стекла непријатеља у цијелој Европи, дигла против себе цијело Словенство, особито Српство и Турке, изгубила повјерење, потпуно потпала под Њемачку, а у инкорпорираној провинцији добила једну унутрашњу јабуку раздора и то све само ради тога, да би једном фактичком стању дала једну дефинитивну легалну форму! Ако је то заиста случај, онда је барон Ерентал један идеал павног човјека. Извољски је, изгледа, о свом колеги имао сасвим друго, много ласкавије мишљење. Тако је дошао до закључка да анексија није извршена ради ње саме; чак да она представља и једно фактично проширење територије, она не би вриједала ни „костију једног померанског војника“, а камо ли толиких огромних жртава. Анексија онда значи само *корак к једном вишем циљу, она има да буде само мост к нечему другом, зашита се реншира жртвовати стотине милијона ставити на коцку реноме и политичку независност државе и изложити се једној тешкој унутрашњој кризи*. Греј је потпуно дијелио мишљење Извољског и већ „ријешено“ питање о анексији васкресло је у у Каузу послје петомјесечног мртвог сна. Оно је дискутовано. Узето је у обзир и мишљење енглеских аустрофила, који су иначе владини људи; и политика Сер Чарса Дилкеа је морала да се „одложи“. За сада је ријешено да се за аустро-балканска питања направи нарочити споразум између Енглеске и Русије, којим се тачно одређује узајамна акција обију, у случају „евентуалности“.

Питање о руској флоти је третирано детаљно. До ког су резултата дошли — да ли Русија треба да гради дредноте или одбранбену лаку флотилу — то се држи у тајности. Вјероватно је да је Енглеска, с погледом на малу дубину и уске улазе у Балтичко Море, као и на оскудицу торпеда у својој флоти, савјетовала пошљедње. Зна се пак да је Енглеска обећала Русији потребну финансијску помоћ за обнављање флоте. Уједно је постигнут споразум и о питању проласка руске флоте кроз Дарданеле.

Многи су доста незадовољни и разочарани састанком у Каузу ушљед сувише формалних и доста празних здравица, као и тишине — управо и сувише мало ларме — која је пратила овај састанак. Здравнице су заиста биле празне, по ни мало више но друге, које се у таким приликама употребљавају; а уз то треба имати на уму осјетљивост Њемачке и Аустрије, које прате са подозрењем сваки акт пријатељства између Енглеске и Русије. Оно што је било од важности, го је свршено иза кулиса, и то ће, можда, јако зачудити Европу кад се почне приводити у дјело.

ХРОНИКА

Он све зна! — „Селидба из Црне Горе“ — Затегла жице — Професор Масарик у Котору.

Он све зна! Мислимо на биоградски „Дневни Лист“. Он све зна! Он има толико пронацав поглед, да зна шта се свуда ради и да зна боље од сваког шта се и како се ради. Он зна боље од нас и о приликама у нашој отаџбини. Залуду се изјављује са намјеродавних мјеста, да је ово овако или онако, али он на то и не окреће главе, него упорно тврди, да је он у праву и да је онако како он каже. На демантија са Цетиња он пеће да се осврће, јер он зна за мишљење „петроградских мјеродавних кругова“. Он чак зна шта ће и бити. Он је толико верзиран да даје чисто слику каквога пророка. Што зна што се дешава у Новоме Свијету још и није никакво чудо, али, ето, он зна и шта ће тамо бити, па је развезао читаву причу о нечесовом апелу американских Срба, облианујући унапријед садржину тога апела и име онога ко ће га упутити. Само да и ово најновије његово пророчанство не поће трагом осталих његових предсказања! И онда би му много боље било, да се оста-

ви узалудног посла и да пророчанства препусти коме другом, а он да се лати онога што би корисније било како по њега, тако и по народ, у коме је понижао, и коме би требао да служи, јер, свакако, тиме би много боље одговорио својој дужности као *српски* лист, него је то до сада.

„Селидба из Црне Горе“. Опет нешто ново, опет нешто што ми на дому не знамо, а знају наши сусједи! Ето шта они јављају: Сви муслимани, који су настављени у Црној Гори, у најкраћем времену напуштају Црну Гору и селу се у Турску, гдје се већ чине корааци, да се нађе земљиште гдје би се населили. Они се не селе из Црне Горе од бијеса, нити што им је мило да су у отоманској империји, него се селе од невоље. Они дижу из Црне Горе, вели се, што је донесен у Црној Гори закон, по коме би од сада морали да служе војску, а то им се не хоће, па зато и иду. Кад нема свијет, да се забавља другим сензацијама из Црне Горе, није на одмет и ова измишљотина. Главно је, да се свијет забавља, да се о Црној Гори говори ружно, па ма се и неистинама служио! Усрећили су се много муслимани из Босне, па би сад требало да напуштају своја огњишта и муслимани из Црне Горе.

Затегла жице. Спљетска „Sloboda“ опет је затегла жице. Понова је Црну Гору узела на нишан, сматрајући да ће тиме учинити услугу југословенској ствари. Када би се тим оштрим нападима на највеће наше светиње што користило оншој ствари могли бисмо зар и претрпјети све те оштре стрелице, које се на нас упућују, али како је то далеко од сваког добра, свако ће лако увидјети да се тако не служи југословенској заједници, него напротив, да се и нехотице иде на руку нашим заједничким непријатељима. Ако се што до сада могло увидјети, ко је хтио и коме је стало, давно је још могао прозријети, да овакви испадни, никаквом добру не воде. Они се још и могу дозволити непријатељској штампи, али никакко југословенској, којој би требао баш напротив да је задатак да се одупиру навали на част и име српско, па тицало се то нас у Црној Гори или оних у Србији, иначе какво је то југословенство?

Професор Масарик у Котору. Како доносе листови, професор Т. Масарик путује овдје дана по Далмацији, те ће доћи и до Котора. На Цетиње, веле, неће доћи. Интересантно! Хоће да прибегне податке за невиност оптужених, па потече чак до Котора, а на Цетиње неће. Знамо и зашто. На Цетиње се бацао блатом. Његова сумњичења и путем јавности и у бечком парламенту су довољно позната. Несрећа судбина оних Срба у загребачким тамницама њему је била добро дошла. Под видом да их брани и да им олакша судбину, он је вјешто покушао да посије раздор између Србије и Црне Горе. То му, истина, није пошло за руком, али је толико успио, да завара свој траг. И шетња његова по Далмацији и предстојећи долазак у Котору су у вези са тиме. Њему да је стало било до истине, одавно би видио какав је, као Словен, смртни грјех учинио. Али њему није до тога. Он не трага на истином, јер да трага не би се и даље, послје званичних демантија, држао онако као што се држи. Не би он онако безобзирно изврћао право стање ствари. И овај најновији пут његов свједочи да њему одиста није до истине. Јер да му

је до тога, не би он тако вјешто облилао око Цетиња. Шта ће он у Котору? Шта му Котор може пружити у овој ствари? Ништа друго него да се приближи Цетињу и да каже како је био под Ловћеном и да продужи у започетом правцу, да сумњичи, интригира и клевета. Само је у питању хоће ли му ко и на даље, послје свега, хтјети још шта вјеровати!

Писмо из Берана

Беране, 28. јула.

Прва ствар, за коју се требало побригати влада нове Турске, то је било: улити народу — својим радом — потпуну вјеру у уставност, братство и једнакост. Имајући на уму антагонизам, који је потпуно ухватио коријена у душама појединих народности у нашој отаџбини, због неједнакости пред законом, требало је увидјети погрешку старог апсолутистичког режима и сада је поправити новим уставним живогом, мјерећи појединаком мјером кривице свих криваца, па ма које народности били. Међутим поступањем супротним, као што се то данас чини, улијева се у становништво она кобна мисао и разочарење, да нити је дата слобода, нити су измјенили прилике, те је народ — губећи вјеру и наду у личну и имовну безбједност зајачмену уставом — бар у овом — морао постати крајњи песимиста, јер догађаји, који се овдје одигравају расплакаће истинитог родољуба, а најватренијег љубимца отаџбине отуђити од рођеног огњишта, па да бјежи — главом без обзира — у бјели свијет, јер му отаџбина не даје могућности, нити удобности, да у њој може опстати.

Стари Турци, који су у душама потпуно реакционари, а само на своме лицу имају нову маску и усилени осмејак на уснама, канда још не појимају смисао ријечи уставност, те тјерају свој стари занат. Ни интелигенција није измакла, нити чиновници наших судова овдје. И у мјесто да гоњени нађу заштиту, бар код оних, који су прокамовали слободу, они и тамо налазе на опору, горку заштиту, која баца мрљу на нову ријеч у турском ријечнику „хуријет“ — слободу.

Да не би неко мислио, да се ови редови пишу напамет изнећу овдје неколико догађаја, који најбоље илустрирају овамошње догађаје.

12. јула ударио је један Арнаутић горужом селска из Петњице на сред чаршије — те је сав био обливен крвљу. Кад су позвали заштију, дежурног дога дана у вароши, он није хтио главе окренути, те је кривица сам Петњићанин догурео до ућуматских врата. Ућумат је Арнаутина ставио у каузу, собу гдје стањују заштије, а Петњићанина у тамницу гдје се затварају најгори зликовци. Те вечери је легао Арнаутић на мјесто гдје спавају Срби заштије, тако да они нијесу имали гдје лећи, те се пожалише своје старјешини, али их он није хтио ни саслушати. Немајући гдје да спавају, изађу и преконаче пред зградом ућуматском на голем камену. Сјутра дан нијесу им се дали ни пожалити, већ их повежу, као неке демонстранте — по турској логици — и свезане их отјерају у Пећ, гдје и сада труну у тамници, њих тројица: Ристо Вуксановић, Мило Добрашиновић и Томо Дабегин.

20. јула пуцао је Мујо Црновршанин, заштија на Јефта Дмитровића, чобанина,

хоћећи му одузети пушку, јурнувши у сред сакупљеног народа, који је био дошао на сабор на планини Турјаку, а исти се Мујо није хтио осврнути на преко 70 Турака наоружаних до зуба. Због тога догађаја батињали су у ућумату Сефа Ђукића, да би дао пушку и да каже гдје је Јефто, за кога се ни до данас не зна куда је. Ушљед истог догађаја су и неколико Полициана у затвору.

Други дан, послје овог догађаја, извршен је преметачина кућа на Полици, тражећи пушке, а међу тим у Бухору о сваком клину виси по једна, али се на то нико не осврће. Тог дана је жандармеријски јузбаша Омера на мртво име испребијао Зарију Масловарића, ни крива ни дужна, и да јузбашу није спријечило мноштво сељана, Зарија би био данас мртав. Исти је Омера на сред чаршије, прошле недјеље испребијао револвером Ивана Кораћа из Горњих Села, који није хтио дати једном Турчину јарца, по цјени коју је јузбаша одредио. Иван је бачен у тамницу. Поводом овога подигнута је жалба, али ућумат на то главу не окреће.

Ухапшен је Мића Аковић с Луга, кога суд терети да је код њега пушка неког заштије, који је претпрошле године погинуо, нападајући на племе Аковића, од којих је — једног дана — погинуло на мртво 11 чељади. И ако је проглашењем устава опрштена свака кривица, учинена до 10. јула 1908. год. ипак се у новом добу тражи оно, што је опрштено на измаку старих дана.

О прослави 10. јула, кајмакам је поздравио Србе, обрађујући се њима, као нацији заслужној и вриједној, а кад је требало издати нуфузе, он наређује: да се у њима биљежи Рум, а не Срб. Кад се народ томе успротивио, ућумат је хтио, да тескере да насилним путем, те је то у Будимљу и покушао. У том се селу десно Никола Дабегин, учитељ скопљанске гимназије и због тога што је објаснио сељацима шта им се пише у тескере, имао је погинути, да нијесу спријечили сељаци.

То су у најкраћим потезима неки догађаји одиграни за кратко вријеме.

Тражећи пушак само *Србима*, била је предире, да се народу наметне осмина место десетка, који је до сада узиман од жита.

Кави гласови стижу и из других крајева наше отаџбине, закључили би, да је народ много обманут ријечима слобода и једнакост и да се наше прилике ништа нијесу промијениле, до то, што је на мрачном старом ућумату тиранског режима промијењена фирма, а он у своме крилу још скрива мрачњака. То бар према Србима.

Најновија аустриска смицалица

Билеће, 6. августа

Назад неколико дана — једнога лијепога јутра — на врло вјешт начин протурен је глас од стране државних органа у Билећу о неком војном ноћном сукобу жандара с билећке и врбичке поште са непознатим, наоружаним људима између Заушја и Бијеле — рудине — код Билеће. — О овоме се причало на разне начине, а све под неком врстом дискреције. Једни су причали, да се жандарски наредник Кукић, као вођа пантоле сукобни с двојицом наоружаних људи и да је с њима започео пушчану чарку, у којој је непријатељска кугла препржила близу

ко ће сјутра видјети Сариа са његовим етатом. Са тим је мислима најзад и заенала.

Тек што су први сунчани зраци били позлагали брда, Карила скочи са своје постеле и баци поглед на колибу свога Сариа. Али ускоро емотри стадо свога драгог без свог поће: ијерни нас урликао је на прагу напуштене колибе свога несрећнога господара. Тужна дјевојка показа то својој браћи и саопшти им да Сариа пије дошао, али јој они рекоше да не знају гдје се то он изгубио. Њено се очајање повећавало свакога тренутка: најзад, лишена свога црног разума, она стаде сама тумарати по долини: бјегавијући своје вршњациње, она је говорала да се налази у пустињи.

Једног дана, махикала већ од ужасног неспокојства, она се спусти под оних великих храста, који је већ толико пута био свједок ове лијепе и племените љубави. Сунце потону иза планина и пријатан сутион испуни долину. Карила убрља сузе и одједном опесемљена паде на земљу: немалка догле непозната махикалост епопеје њене удове и лијеп се сип спусти на њене очне капке. Она угледа Сариа: тај најмилији њеног срца паће се одједном пред њом, показав јој дивне ране, које је добио па непријатељских пушака њене браће, и рече јој:

Кукића. Други пак веле, да се прво сукобила билећка патрола, а врбичка јој прискочила у помоћ и т. д.

О овом се — као што рекох — причавало непоуздано с неком дискрецијом, али је ипак свако варошко дијете о томе знало прије подне.

Ја сам, знајући начин аустриских смицалица, ову вијест с резервом примио. Обратно сам пажњу да дознам, какав ће утисак ова вијест учинити код војних кругова, те сам дошао до тврдога увјерења, да је ова смицалица удешена у крилином оружничком заповједништву а са знањем војне команде билећке с намјером, да се колико толико заглади оно зликовачко убијство које су извршили аустриски војници над резервистом Лојовићем у Бишини, о коме сам у првом допису јавио а да једно с тум засраше поште не Србе у билећком котару, де се не смију живи чути.

Ја сам се за овај случај распитао код једнога мога пријатеља у крилином заповједништву, који ми рече, да је ова ствар удешена у крилином заповједништву с нарочитим рачуном у државном интересу. На моје питање: како је то удешено, мој пријатељ ми то разјасни овако: „Нареднику Кукићу дат је ливорвер, кога је с кришом у торбаку понио с напоменом, када се приближи одређеном мјесту, да пуца из пушке са својим другом а онда да опали неколико метака из леворвера, да пошљедним метаком препржи себи блузу и онда да бацни леворвер. Међу тим је наређено билећкој патроли, да се тога тренутка нађе близу означеног мјеста, да учини помоћ и да ствар посведочи“.

Овакијех примјера било је доста у Босни и Херцеговини и ја ћу се побригати, де их прикупили и што вјерније опишем, те да прикажем образованом свијету с каквим се смицалицама служи цивилизована и културна Аустрија у XX вијеку.

П. Т.

Међународни лекарски конгрес

На јесен се састаје дванаести међународни лекарски конгрес у Пешти. Мађарска нетрпељивост наспрам других народности учинила је да је овај конгрес готово доведен у питање. Он је већ изгубио међународни карактер, то се не гледа на његову стручност, него на мјесто у коме ће се држати.

Први су били румунски лекари, који су устали противу држања конгреса у Пешти. Због прогањања румунског народа у Угарској, Румуни су отказали своје учешће на лекарском конгресу у Пешти.

Они нијесу остали осамљени. На Румуне се угледаше Срби и остали Словени. Српски лекари како из Краљевине, тако и из свију других крајева, одбили учешће на конгресу у Пешти због одурности мађарске према Србима и због њиховог прогањања Срба.

И хрватски лекари донијеше резолуцију, у којој одбијају учешће на конгресу у Пешти. Они су ово учинили због скандалозног процеса, који се води у Загребу противу Срба.

Словеначки лекари су такође одбили учешће.

Једини су од Славена пристали на учешће на конгресу у Пешти Чеси, али и они са парочитом оградом. На конгресу ће учествовати званично и узимаће удјела у све оно што се тиче науке, али неће прихвати никаквог позива било од владе, било од општине ни за банкете, нити за

„Подлегао сам интригама твоје несрећне браће: моје тијело налази се на подножју овог дугачког брјегат; устани и хајде за мном“. Несрећна Карила устаде не пробуdivши се и поткрајепљена неком надамљивом снагом, ишла је за сјенком свог драгог Сариа. Каква грозна сцена! У највишој помрчини не осјећајући, она пође по једном обореном дрвету преко једног потока који утиче у Царву; она се стаде узвати на врх омичтог брјегат, хватајући се рукама за трње и дубине, не би ли била што ближе сјени: ноге јој бијашу прекривљене.

Најзад етаже горе на врх брјегат, сјенке нестале и Карила паде на земљу и пробуди се тек кад се роди сунце. Она никакво није могла бити приметна како је ту дошла и гдје се налази. У том јој паде на ум да ли се увијери у његову истинитост. Она откопа још свјежу земљу и нађе... О да ужасног, и јавног призора! Она паде на земне остатке њеног младог пријатеља и оклеп их својим сузама: затим ископа и ловачки пож, одјече настиру главу, завпи је у своју прегачу, опрости се с остацима његовог тијела, затри га земљом, па се онда са толиким товаром вратила кући. Несрећна Карила сиђе у долину. Она се врати својој колиби, метну Саринову главу у сакву, покри је земљом и засади у њу

ПОДЛИСТАК

КАРИЛА

Литавска бајка

— Адам Мицкијевић —

За подлак одредише идиће јутро па се затим срдацим испоздрављаше. Карила, која је, као и свака друга млађа дјевојка, више осјећала него говорила, провела је поћ будна, па ипак врао, пријатно, очекујући да остане јутро, кад ће се опет моћи видјети са Сариа. У одређени час дође Сариа, снабдјевен ловачким ножем, кољем и пушком. Још из далека угледа га Карила, и поче га пратити погледима: и њена браћа спремају се за лов; они поведоше хркове, пошесоме воћа у својим шудским торбама и креташе се. Карила се поздравил са својом браћом. Погледи ових двога заљубљених сусреташе се пошљедњи пут! Ускоро Карила изгуби из вида сву четворцу: она сједе у башти под једну букву и предаде се пријатним смислима.

Шумовити брјегови разлегали су се на све стране од галаме насе и дивљачи, али се ускоро све умири, јер су ловци били забасали дубоко у планину.

Ту је на планини једне стијене етажао један

велики еридаћ: Ага, Цели, Орал и Сариа заузеше бусије; настир окиде пушку и куршум проби еридаћеву лубању. Сариа похита у кољем за рањеним еридаћем, али у том два непријатељска куршума, Целијев и Оралов, пробише његове груди и срце: он паде на земљу а његовјечне убице притрчаше и догубаше га пожељима. На планини брјегат ископаше му раку и метнуше га заједно с пушком, са ловачким ножем и кољем. Пошто су га затриали земљом, одоше трагом за еридаћем. Већ је одавно пастао мрак кад се ова три брата враташе у долину, носећи богат плен. Карила им похита у сусрет; а кад не угледа свога драгог, она зашита преплашено:

— А гдје сте оставили свога друга?

— Он је гонпо једног еридаћа и изгубио се негдје у планини: пошто га нијесмо могли дозвати, вратили смо се кући — одговори Ага и Орал.

— Он познаје брјегове и сигурно ће се ускоро вратити — дозиде још Цели.

Невјина Карила повјерова неказима своје браће: сваки шум изгледао јој је као до то иде Сариа: мало по мало па је епопаше прве мисли: да му се можда није при повратку десно какав несрећни случај: затим је растерала ове смисли и зарадовала се ка-

икакву другу почит. А то другим ријечима значи: као љекари доћи ћемо на љекарски конгрес, не узимајући у обзир што је у Пешти, у пријестоници свирепог и гитранског народа и крутог непријатеља Словена. Али и поред тога све до год будемо у Пешти, нећемо да сметнемо с ума, да смо у мађарској пријестоници, те нећемо дозволити да нам Мађари буду домаћини, нити се толико заборављати да им будемо гости. На међународни љекарски конгрес долазимо, али не и код Мађари!

Нема сумње, да резонување Чеха није неправилно, али је исто тако тачно и то, да би они много боље учинили, да су пошлели стопанама осталих Словена.

О Полашима већ нећемо ни да говоримо, јер смо се навикли, да овај словенски народ никад не видимо ондје гдје су остали Словени. Они се стално одвајају од своје браће.

Па и Талијани су се кренули противу конгреса у Пешти. Талијански љекари нијесу још никакву одлуку створили, али њихови листови ни мало ласкаво не пишу о овоме конгресу.

„Corriere d' Italia“ вели да је у Италији врло рђаво мишљење о конгресу пошто је талијански језик на њему искључен.

И међу њемачким љекарима је велико негодовање противу овога конгреса, јер су се напуни уверијели што су Мађари сва мјеста обиљежили мађарским именима.

Французи и Енглези се још нијесу изјаснили.

Па ко ће онда на томе конгресу бити?

Просвјета

Кинематограф у школи. У енглеском министарству просвјете ради се сада на томе, да се кинематограф употребити као средство за наставу. На ту мисао дошао је први Бернард Бровн, коме је повјерно, да руководи послом око оптичке и кинематографске изложбе, која ће се ускоро приредити у Лондону.

„Моје је мишљење — вели Бровн — да данашњи систем школа, доводи о младину у велико искушење, јер је метод наставе досадан и несавршен, а са досадним методом може се васпитати само досадно дијете. Само оне ствари остављају у души дјечијој трајан упочетак, само оне појаве остају дјечијој трајно у памети, које занимају дијете и којим се дијете радује.

Бровн држи, да би употреба кинематографа знатно унаприједила наставу. Јер кинематограф поред тога што забавља и разоноди човјека, уједно га и поучава. И у научним круговима сада се стално употребљује кинематограф, те се из тога може лако извести закључак да би кинематограф користио и модерној настави.

Подесне, колорисане слике из историје, земљописа, природних наука и т. д. сигурнији и јачи утисак чине на дјечију душу, него сувопарна теорија.

Скупштине просвјетних радника. О Преображењу су у Београду отвориле рад скупштине двају најглавнијих просвјетних радника — професора и учитеља. Може бити да ни једна досадања скупштина српских професора и учитеља није била при таким, за земљу значајним приликама, као што је то XX. збор Професорског Друштва и XXVI. скупштина Учитељског Удружења. Политичке прилике, које су цијело српско племе, а посебице краљевину Србију, ставиле на

ружу, па онда све то закона у другу већу саопију.

Браћа и суседи били су љубазни према овој бједној, душевно поремећеној дјевојци, која је најбегавала последи своје браће и свих људи. Руки и ножи, орошени љеним сузама, налазило се и дан и ноћ у њеној близини. Не прође дуго а из саопије прозвјегаше најљепше руже и Карила је глала у њима љепоту, невиност, срећу и преге онога драгога јој младца. Њено лице плаћу свјетлило, у очима јој настаде сјаја, тијело јој је све више опадало и она погледом као каква аветиња.

Браћа су видјела колико Карила воли онај цвијет руже у саопију, та га једном, док је спањала, узеше и бацише у ријеку. Кад се пробуди и види да јој нама руже, одмах је знала да су јој Српске убице одзеле и ову пошладну радост. Њено здравље поче се погоршавати из дана у дан и не прође дуго а њен живот, принесен на жртву на олтару љубави, изгасне. Њену смрт сви су оплакали. Успомена на овај жалостан догађај сачувана је — давном народу у једној пјесми која почиње ријечима:

„Karilla piekna, Narskich lak krolova.“¹⁾

¹⁾ Лијепа Карила, краљица Нарвских обала.

ратну ногу према тако многобројним непријатељима нашег слободног и самосталног развитка, показале су свима јасно од колике је важности рад просвјетних радника на пољу народне самоодбране и колика је улога просвјете у низу оних мјера, које један народ може изстаћи у борби за своју индивидуалност. И ако нијесу за потцењивање ни сва друга, а на првом мјесту војена средства за одбрану од непријатеља, ипак и српско племе, као и сва друга у сличним приликама, може рачунати на трајну победу само и највише помоћу просвјете.

И ако професионалне, ове скупштине — професорска и учитељска — биле су увијек, па су и данас, претежно од општег значаја, од опште користи и важан чинилац нашег јавног живота. Двадесет томова „Наставника“, листа Професорског Друштва за образовање његових чланова и расправу појединих школских, па и научних питања, преко тридесет томова „Учитеља“, листа с таквим истим задатком у погледу на раднике у основној школи, па онда приличан број других специјалних издања за омладину, за унапређење и образовање учитеља, за унапређење педагошке и опште научне књижевности (а у овоме се нарочито истиче Учитељско Удружење), као и покретање многих других послова, значајних за народну просвјету, за јачање српске свијести, за снажење Србије и т. д., — несумњив су доказ колико је и до сад рад обије групе просвјетних радника био од значаја за овај велики циљ, који просвјета у Српству мора да има.

ПРИВРЕДА

Конгрес Земљорадничких Задруга. У Ваљеву, Србији, ће се, као што смо већ раније јавили држати 23., 23. и 25. августа о. г. XIV. конгрес Српских Земљорадничких Задруга. Конгрес ће се одржати 23. августа у 8 сах. прије подне на „Пећини“.

Дневни је рад: А. — Општи дио: 1. Помен умрлим задругарима; 2. Извјештај Главног Савеза; 3. Избор 3 члана Главног Савеза за преглед примана чланских прилога — годишнине — за 1909. годину и издавања, која су из тога новца учињена; 4. Одређивање годишнине за 1910. годину; 5. Рјешавање о приједлозима, који су на вријеме поднесени (члан 29., 1. правила); 6. Рјешавање о молбама и жалбама, које су на вријеме поднесене (члан 29., 1. правила); 7. Избор 15 чланова за управни одбор, и то: 9 чланова из средине почасних и дописних чланова Главног Савеза, који станују у Београду и 6 чланова из средине задругара земљорадничких задруга.

Б. — Задругарство: 8. Задружно начело у земљорадњи с погледом на земљорадњу у окр. ваљевском, од г. Мих. Аврамовића, управника Савеза; 9. Зашто се земљорадничке задруге у ваљевском округу од сада нијесу одомаћиле у већем броју, од г. Мих. Максимовића, учитеља, главног секретара конгреса; 10. Земљорадничке задруге у округу пожаревачком, од г. Жив. Живковића, надзорника Главног Савеза; 11. Питања која су остала нерасправљена од прошлога конгреса: а) За што се чине позајмице у земљорадничкој задрузи; б) Ко треба да врши набавку намирница у набављачким задругама и одакле; в) О роковима отплата код задруга и Савеза; г) Чему служи резервни фонд у земљорадничкој задрузи; д) Како се може најлакше уредити заједничка продаја земљорадничких производа.

В. — Прадавања: 12. Главница на житама, од г. Н. Ранојевића, професора; 13. Разумно трошење, од г. Ж. О. Дачића, секретара Универзитета; 14. Књиговодство у земљорадњи, од г. Милуна Лукића, земљорадника; 15. Основа и потка народног просвјетавања, од г. др Св. М. Марковића, председника Друштва за школску хигијену и народно просвјетавање; 16. Зашто нам пољска привреда не напредује, од г. Рад. А. Нешића, управитеља Ратарске Школе у Шапцу; 17. Живинарство у Србији и његова улога у општој привреди нашег народа, од истога; 18. Значај гајења шећерне репе за напредак привреде и економско јачање привредника, од г. С. Панића, учитеља.

Часови рада: Недеље 23. августа: у 8 часова прије подне отварање конгреса; у 9 часова прије подне помен умрлим задругарима; у 10 часова прије подне задругарство; у 2 часа по подне скупштина Главне Задруге; у 3 часа по подне предавања. Понедељак 24. августа у 8 часова прије подне задругарство; у 2 часа по подне предавања; у 8 часова по подне заједничка вечера. Уторник 25. августа: у 2 часа по подне предавања.

Свршени ђаци задружне школе, који буду дошли на конгрес, имаће свој другарски састанак првог дана конгреса у 8 часова у вече, ради измјене мисли и договора.

Како се вара

Чему се не довијају све људи у великом свијету! Чиме се све не служе да до новаца дођу! Нарочито су интересантни типови варалица, који су својим изумима за варање свијета постали ненадмашни.

Ту скоро десила су се два случаја, која су колико интересантна, толико и оригинална.

Један се случај десило у Будим-Пешти, а други у далекој Америци.

У будимпештанским се круговима говори уз силан смијех о једној афери.

Богати трговац из Леополдштата Е. Г. оженио је прије годину дана прекрасну и изванредно изобразљиву ћерку једнога бечкога љекара. Брак је био сретан — али без дјете. Срећа је трајала ипак до тле, док се није младој жени утвила у главу мисао, да је муж вара и то са једном глумицом најниже врсти.

Она то није тајила и ради љубоморе уврсти она у новине оглас, да тражи приватнога детектива. Јавило се одмах неколико њих, јер је награда изнашала за случај, да господин муж буде на дјелу ухваћен, читавих 5000 круна.

Ријешење задаће повјерено је Јосипу Ратко. То му је подијељно за то, јер је он показао фотографски апарат, а то је било баш као наручено. Апарат је био у облику црног сата. У глави је био објектив. Један само притисак и шљедећи се трен већ ухватила на малој плочичи слика врло оштра, да се онда могла касније и повећати.

Ове врсти фотографских апарата зову се „Тиска“.

— Ја ћу ухађати вашег г. супруга до тле, док га не видим на улици са једном од оних женских. Нећу мировати до тле, док их не снимим под улазом једнога „Хотел Гарни“. Молим вас само још слику вашег супруга, да се не би забунио и снимио кривога.

Љубоморна жена преда одмах „детективу“ зажељену фотографију, господин се „детектив“ удаљи и након три дана ето га се сликом, која је представљала господина супруга са једном женском испод руке.

У позадини се видео један хотел, који је био довољно уточиште за „незакониту љубав“.

Жена је била увјерена, да јој је муж неверан, па плати хонорар, а онда се одмах упуту у стан „супарнице“. Кад ју је ради њенога чина позвала на одговорност била је глумица запањена.

— Ја и не знам о чему се ради. Вашега супруга не познајем, а нијесам никад ни чула за његово име, дометне глумица.

— Тако? А ова слика? Шта то има да значи? одговори љубоморна жена вадећи слику.

Поновно зачуђење код глумице. Сиротно дјевојче никако се није могло да сабере.

Она је видјела слику, на којој је била заједно са једним господином, кога није никада видјела, како с њим излази из хотела. Почела је тако плакати, да је госпођа Г. била увјерена, да ту није чист посао.

Г-ђа Г. пође к једном фотографу и покаже му слику. На први поглед упозна фотограф превару.

„Детектив“ је на име набавио слику и глумице и дао изградити из туша слику гдје њих двоје иду из хотела, који је био насликан у позадини. Цртеж је фотографирао и тако је било снимљено „у природи“.

Након тога увјерења, наравски да је дошло до помирења.

Против варалице је поднесена пријава. Из Калао (Перу) јављају, да се тамо недавно догодио лијепп случај, који доказује каквих све људи нема, који се по Америци скитају, те варају добре људе.

Недавно је дошао паробродом у Калао неки човјек, који је изјавио да се зове Антонио Пантони, да је Талијан, да је изучио човјек и да путује по Америци у „научне сврхе“. Приспјевши у Лиму, прва му је ствар била, да нађе своју жртву, на којој би учинио наумљену операцију. И не закасни у том послу, те се приближи господину дон Жуану Подеста, богатом талијанском „chacagu“. Убрзо се спријатељи с њиме, те му стаде приповиједати о драгој домовини, о знаменитим људима, а све гостећи га раскошним банкетима и забавама. Али дон Жуану Подеста унадне у око понашање тога Пантонија, те одмах помисли, да то мора сигурно бити који варалица, па ни пет ни шест, вић одмах дојави полицији шта се догађа.

Полиција у Лиму је и сама посумњала да Пантони мора бити некаква особита птичица, па препоручи богатоме дон Жуану, да се не плаши, јер да га полиција има под оком, а он међутим нек дојави све што му се буде десило.

Када је Пантони прорачунао, да има доброга дон Жуана сасвим у своји рукама, стане му причати „cuento del tio“. А то је био овај: Пантони рече, да он није дошао ни за шта из Италије на оне стране, него да га води једна света и племенита мисија, т. ј. да му је неки стари пријатељ оставио на часу смрти једну тајну, коју је он дошао у Перу главом извршити. Тај му је пријатељ рекао, да у Перу, у Лими, живи један његов син плод једне његове незаконите љубави, па да би желлио, да се том сину након његове смрти предаде сва његова оставштине, која досиже до 500 лира. Управ зато, да је Пантони сада и дошао у Лиму, али што му се случи: он нађе доиста сина тога свог покојног пријатеља, али то је био један несретњак, који се је скитао по улицама Лиме, продавајући лутријске срећке. Како ће он сада дати те новце томе сину свог покојног пријатеља? Требао је наћи којегагод поштењог, одличног и богатог човјека, којему би он тај новац предао, уз обвезу, да ће пазити на тог дјечака, упућивати га на добро, те му најпослије, кад се сасвим поправи, предати речену своту. И тада рече Пантони, да је он тога татора нашао, а тај не би могао бити нико, него баш добро и богати дон Жуан Подеста.

Господин Подеста се слатко насмије на ту понуду и захвали се на повјерљивости, коју му исповједа и уручује.

Али... — без овога „али“ не би ништа вриједио „cuento del tio“. — Али потешкоћа се је састојала у томе, што Пантони није имао код себе оних 500 лира, него су се оне налазиле у посједу неког озбиљног и строгог Енглеца, који тражи добре гаранције да би му могао предати депониран новца. Потребно је за то, да се добри дон Жуан прикаже пред тим строгим Енглецом као врло богати човјек, а то ће учинити, ако њему, Пантонију, позајми пред њим 200 лира. Кад види Енглец, како Подеста имаде новца, онда ће он њему одмах предати оних 500 лира, одређених за оног запуштеног сина у Лими.

Господин Подеста са смијешком на устима пристане на то, те се договоре, да ће се сутрадан састати у градском парку да обаве уговорени чин. Пантони отиде сав радостан, мислећи, да је успио насамарити доброга дон Жуана Подеста. А дон Жуан Подеста отиде брже боље полицији и јави, како ствар пролази.

Сутрадан дође у парк Подеста са врећином од 200 лира, а дође и Пантони, да прими новце. Али у зао час, јер у тај мах ступи напријед полиција, која Пантонија ухапси без икаквога милосрђа.

Испоставило се је одмах, да је Пантони птичица великих крила. Он није хтио о себи ама баш ништа рећи, по чему се суди, да то мора бити један од оних патентираних варалица, којих има много по Америци и који варају добре и богате људе гдје год могу и како год могу.

Чувајте их се!

Дневне новости

Извезао се. Њ. Кр. В. Књаз Господар извезао се у понедељак до Крушевца, да би разгледао, по обичају, усјеве послије кише.

Високи путници. Њих. Кр. В. Књагиња Милена, Књаз Престолонашљедник и Књагиња Престолонашљедниковица и Њих. Вис. Књаз Петар и Књагињица Вјера крећу данас послије подне преко Колашина за манастир Морачу. Они ће на овом путу провести неколико дана.

Вече у дворском врту. У недељу у вече било је у дворском врту забавно вече, на које су имали част да буду позвани: дипломатски кор, државни великодостојници, официрски кор, више чиновништво и т. д. Тога вечера свирала је војна музика, пјевало прво цетињско пјевачко друштво „Његош“ и гудео српски народни гуслар Перуновић.

Вратио се. Г. Д-р Лазар Томановић, председник Министарског Савјета, који је био на краће одсуство у свом родном мјесту Лепетанима, у Боци, повратио се на Цетиње у недељу и предузео своју дужност.

Допутавао. Г. Душан Вукотић, министар финансија, који је био у Лондону ради закључења зајма, допутавао је у понедељак у вече.

Отпутовао у Црмницу. Г. Јован Пламенац, министар унутрашњих дјела отпутовао је јуче у Црмницу на краће одсуство.

На одсуство. Г. Милоје Ж. Јовановић, начелник министарства финансија, који је са министром био у Енглеској ради државних послова, приспио је данас у Биоград, гдје се налази на одсуству. Г. Јовановић ће се на Цетиње повратити почетком септембра.

Путници. Путника са стране све је више на Цетињу. Нема дана да не дође по читава група, који махом дођу да разгледају Цетиње и одавде се враћају натраг. Путници су махом Енглези, Чеси, Нијемци и Мађари. У пошљедње је вријеме било и неколико из Србије.

Наши подофицири. Питомци подофицирске школе, који су били на логоровању на Ловћену, ради практичне обуке, вратили су се на Цетиње ради полагања испита из прве за другу годину.

Читуља. Јелена, њежна супруга артиљерског капетана г. Петра Лекића, преминула у недјељу на Ловћену, где је ради промјене ваздуха била, одакле је пренесена на Цетиње и у понедјељак по подне предата матери земљи. Лака јој земља била.

Посјетиоци Улциња. Као што нас извјештавају, велики број посјетиоца Улциња развијао се, те се сада тамо налазе само неколико болесника. Један дио гостију развијао се последице одржаних купања, док се други дио прије времена развијао због оскудице у становима. Како је интересовање за Улцињ све веће, то би се бар сад требало постарати, да се учини што за ово љековито мјесто. То би се најлакше могло постићи оснивањем нарочитог друштва за унапређење и уређење Улциња, те би требало време подузећу приступити још сад како би се до године посјетиоци снабдјели бар најужнијим удобностима, јер без тога ништа не вриједи.

Киша. Ноћу између недјеље и понедјељника пролила се над Цетињем врло бујна и плаха киша, која, с прекидима, још и сада траје. И ако смо скоро имали обилне кише и ова ће добро доћи усјевима. Ушљед кишевитог времена је захладило и преко дана, те је врло пријатно последице великих жега и припека.

Наш лист. Због празника у суботу, Велике Госпође, идући број нашега листа изаћи ће дан раније, у петак.

ПРОНАЛАСЦИ

Шесто чуло. Обично се узима, да човек има пет чула: вид, слух, мирисање, кушање и пипање. Но новија опажања показују, да жива бића имају и поред ових друга чула. Гастон Боние, члан француске академије наука, тврди да неки организми, имају и других чула, које се разликују од наших и нарочито тврди, да има шесто чуло „правца“, које је он проучавао код пчела. Он вели: Чуло правца нема човек, док неке животиње несумњиво употребљавају то чуло, као пчеле, мрави и голуби. Он је односно пчеле на 2 километра од улишта и смјештао их тако да су биле окренуте од правца који право води к улишту, а чим их је пустио, пчеле су право полетјеле према улишту. — „Јасно је вели Боние — да ни кушање ни пипање ни слух, не могу пчели показати правац према мјесту, гдје се налази улиште, јер је онда била удаљена од њега око два километра. Неки су тврдили, да пчелино чуло дисања, чији је орган налази на тицалима пчела, помаже овима, да нађу прави пут. Но Хуберт је већ давно доказао, да се пчеле и онда враћају свом улишту, ако им откину тицала. Тврдило се и то, да оштар поглед помаже пчелама, да на-

ђу свој пут до улишта, али се доказало, да оне то чине и онда, када им се очи замажу. Осим тога, како би пчела могла да спази свој стан, који је далеко за гором и шумом? Несумњиво је, да пчели у томе не помаже вид, па да способност њезина, да право лети к улишту из даљине од два километра, не зависи ни од једног од пет чула и може се протумачити само тиме, да јој признамо посебно шесто чуло — чуло правца“. Из разних се покушаја закључује, да се орган тога чула вјероватно налази у живчаном средишњем органу.

Нов изум једног енглеског хотелијера. Један енглески хотелијер пронашао је нову неку справу, коју је већ и завео у свом грдном хотелу. Та справа је врло практична и нема сумње, да ће је убрзо завести сви већи хотели на свијету. У свакој гостинској соби његовог хотела има један сат. Мјесто цифара стоји исписана имена оних ствари или особа, које гост обично треба. Тако: вруће воде, хладне воде, слуга што носи пртљаг, деловођа, дадиље, собарица, бербер, масер, и т. д. казала се метне на ону реч, коју госту треба, а затим се притисне на дугме електричног строја и одмах дође жељена особа, те донесе што се искало или изврши жељу госта. Овај на тај начин нема узрока да се људи и да често дође једна особа а по овој тек има да поручи што хоће или да позове тек особу коју хоће. Веле, да овај практичан изум привлачи јако госте том хотелу.

Проноласци из препотопског времена. Научна прекопавања и истраживања, која се врше у Хамору, близу Мишколца, доносе врло лијепе резултате. Сад је утврђено, да је Угарска и у препотопско вријеме била настањена. Трагови људства из тога доба нађени су у цијелој Угарској са Хрватском и Славонијом једино у Крапини. Научар Ото Херман нашао је код Мишколца једну справу из т. з. каменитог времена и из тога је извео да је и у препотопско вријеме било ту људи. По савјету његовог кр. угарски геолошки институт дао је у околини Хамора под руководством геолога др. Евгена Хилербранда извести разна прекопавања. Нађена је силесија костију изумрлих прастарих животиња, понајвише, које су живјеле у оно доба када се човек први пут појавио у Европи. Нађено је у врло великој количини старо оружје човечје од камена. До сада је нађено хиљаду двије стотине, таквих ствари, које потичу по рачуну геолога још из доба пре 20 до 40 хиљада година. У ређинама нађена су још многа мјеста на којима је ложио ватру препотопски човек. Истраживања и прекопавања ова продужена су још у појачаној мјери.

Народно здравље

Кад радници постају неспособни. — По подацима немачког земског завода за осигуравање радника из год. 1905. постају за посао неспособни (инвалиди):

Месари у	38	год.	живота
Пекари у	41		
Словослагачи и тр. машини у	42		
Кројачи у	45		
Бравари, кљитовесци, стругари и обућари у	46		
Молери у	48		
Кочијаши (фијакеристе) у	56		
Портири у	60		
Од железних радника:			
Раднице с папиром у	33		
Продавачице	34		
Пеглерке	42		
Нудиле	49		

Војнички вјежбаонице за јахање. — Војници у коњици и артиљерији вјежбају се много у јахању и то вјежбање годиш издвајају. Само може онда шкодити, ако се приликом вјежбања извршавају неки неправилни поступци. С тога се у војничким вјежбаоницама за јахање нарочито пази на то, да се при вјежбању не диже праница. Тога ради спрема се нарочито земљиште за такве вјежбаонице. Обично се на мјесту за вјежбање поврх земље вабије 15 с. м. дебело слој пловаче, па се онда врх тога засепа за 25—30 с. м. пијеска. Тим пијеску може се додати још или дрвених стружотина од теетере, или штавила. Тако посето мјесто је и мекало, те је мање опасност, да се на њему јахач јаке повриједи ако се копа и падне.

Да се изгуби рђав кус лијена. — Многи љекови а нарочито они из апотеке, имају рђав кус или мирис, па и то болесника може дуго да мучи, ако му се не помогне. Да се тај несвесан кус или мирис што прије из уста болесникових изгуби, даје му се кад-како: или да одмах последице лијека прогутају корицу хлеба, или да разгризе зрно праженог каве, или да сена комадић пожељне, или да узима „проминине“ и т. д. Нарочито се то даје болесницима иза такве медицине, која се по устима „мече“ или маже, н. пр. иза рђавог и скопчевог (рипиновог) сејтина (уља). И кршпа шмуца, превучена преко језика и десни, може лијепо рђав кус у устима „покушати“.

На квасито енглески фластер пљувачком. — Сасвим је умијесно, ако се које загребно, одерано, опршито или ипаче повријеђено мјесто тијела завије и покрије, да на њега не допре капна нечистоћа и валена. Мање таке повреде које покривају се (сасвим разложно) т. з. енглеским фластером — само што гдјекоји гријеше, те фластер пљувачком квасе, а не чистом водом. Пљувачка — нарочито старијих особа са кварици зубима — није ипак чиста, а може у себи имати и заразних клица. Ако би, дакле, фластер таквом пљувачком заризио, могла би се она незнатна, површина повреда дати на зло.

Против пролива. — Пролив је често болест нашега варода — нарочито љети. Против пролива може се узети: врео руски чај, (врело) опоро црно вино (варењка) с шмехом или каравићем; чорба од пиринча, јечма или зоби (али процијењена, па и онда кашпку по кашпку, а не као пиће); вода од тулана пржена жири или тулане растове коре — опет скухана и процијењена и т. д.

Кад ти отпадне покат. — Кад отпадне покат — рецимо последице какве јаке повреде — обично опет пов парасте, и ако то по гдјекада веома споро иде. Ако би тај нови покат растао без нарочите заштите, махом би израстао неправилно: — нераван и изабраздан. Да то не буде препорукују љекари ово просто средство. Ваља од чиста поска направити кашпцу — таман у облику поката. На том кашпцом покривати оно мјесто, које је остало без поката, те добија нов. Испод те кашпке ће покат правилно парастати. Нарочито ваља покривено држати оно мјесто, гдје се покат усађује — дакле шипило његово, жљеб његов.

Књижевност

Методика историске наставе. Изаšla је из штампе „Методика историске наставе“, коју је уредио по најбољим страним методичким дјелима, а према најновијим резултатима педагошке науке Мих. М. Стојановић, учитељ из Биограда.

Ова методика износи 10 штампаних табака и стаје 2 дин. комад. Новац се шаље писцу, Смиљанићу улици бр. 35. Скупљачи који скупе и пошљу претплату за 5 претплатника добијају једну књигу на дар. Садржај је:

1. *Што је историја. Задатак и значај њен као васпитног предмета.*

1. Појам о историји и причи. Општа и посебна историја.

2. Претходна знања. (Пропедевтика историје).

3. Задатак васпитања.

4. Историја у служби његовој.

II. *Историја методике овога предмета.* Јевреји. Грци и Римљани. Средњи вијек. Словени. Хуманисте. Реформација. Коменски. Лок. Филантропи. Русо. Базедов. Салман. Доли. Новије доба. Песталоци. Хербарт. Рајн—Цилерова школа. Дирпфелд. Најновији захтјеви дидактике о историјској настави.

III. *Важност и значај историске наставе за наш национални живот.*

1. Социјални, морални, религијски, национални интереси и развјатак њихов.

2. Развијање осјећања дужности према краљу, земљи и народу.

3. Културна историја.

4. Историја за практични живот.

IV. *Избор наставног градива.*

Мјесто историје у досадашњем плану и програму. Приче и бајке и њихова важност. Како би требало удесити план и програм истор. наставе у четвороразној а како у шесторазредној школи.

V. *Методи историске наставе и веза историје с осталим наставним предметима.*

1. Општи појмови.

2. Етнографски и синхронистички метод; хронолошки и прогресивни метод; ретроспективни метод; метод Хербартцилерове школе; регресивни метод; метод груписања; компаративни метод; метод концентричних кругова; метод календарски или наслов истор. наставе на поједине дане згодне за подсећање.

3. Веза историје с географијом, црквеном историјом и др. предметима.

VI. *Обрада наставног градива.*

1. Методска и програмска јединица.

2. Обрада методске јединице.

3. Разрађивање градива. Етичко суђење.

4. Истинитост и објективност у историји.

5. Биографија и њихова обрада.

6. Очигледност у историјској настави.

7. Коришћење у историјским изворима.

8. Важност нар. традиција и до које мјере се оне употребљавају.

9. Употреба карте приликом предавања.

10. Какве треба да су историјске карте и атласи.

11. Предмети (истор.) као згодно средство за очигледно представљање.

12. Кад и како треба акроматички метод употребљавати.

13. Како треба развојни метод употребљавати.

14. Прагматична обрада.

15. Како се памћење олакшава.

16. Поређење и обухватање у предавањима.

17. Примјена.

18. Понављање.

19. Наставне радње приликом истор. наставе о завичају.

20. Наставни поступак при обради културно истор. елемената.

21. Убеници и њихова употреба.

22. Историјска читанка.

23. Главне мане које се опажају код нас при предавању историје; главне тешкоће, које се дешавају при извођењу ове наставе и како да се отклоне.

24. Какву улогу играју школска табла и креда при овој настави.

25. Припрема учитељева за предавање.

VII. *Литература.*

а) Домаћа.

б) Страна.

VIII. *Регистар.*

ИЗ БИЈЕЛА СВИЈЕТА

Циганка уграбила дјевојчицу. Ових дана нестало је у Будимпешти 13-годишње дјевојчице Вилхелмине Сингер, кћерке вртара Сингера. Јучер је добила будимпештанска полиција вијест од берлинске полиције, да је тамо ухваћена једна циганка са малом плавокосом дјевојчицом, која је казала, да се зове Сингер и да је кћер вртара у Будимпешти. Отац је отпутовао по своје дијете.

Невријеме у Крањској. У Љубљани и околици пала је прије четирх дана јака туча. Поједина зрна била су велика као кокошје јаје. Прозори на многим кућама су поразбијани. Велика штета нанешена је воћу.

Свештенице будине. Дуго времена се мислило, да у азиским вјерама нема у-станове свештеница, него да и браманци и будисте познају у својим храмовима само помоћнице свештеника. Д-р Велсеј, који је као енглески војни љекар пропутовао велики дио Индије и Тибета, износи у својим путописима, да је наишао на два-три храма, у којима је нашао крај вјечног огња свештенице. Те жене су будистичке и он се врло зачудио, кад је видео скуп младих жена пред једном колибом. Његов вођа му је протумачио, да је то свештенице жена, које у тој колиби имају храм, подигнут божанству. Кад је ушао у храм зачудио се, видевши раскошно уређен, посвођени велики простор. Драгоцени филими и тканине прекривале су диваре. Како је подигнуто ово женско светилиште, тумачи Велсеј овако: Жене нијесу смјеле да учествују у жртвовању и вођењу богослужних послова, те су осјећале потребу, да божанству будину искажу са своје стране поштовање. Оне, које су биле доста вјерски образване, а уз то склониле биле фанатизму, започеле су на скривеним мјестима обављати богослужне чине. Дошнице су оснивале жене сталан храм, а мало по мало фанатичније се удружиле у савез и основале збор свештеница. Испрва се те свештенице нијесу удавале, живјеле су строго, но с временом почеле се и удавати. Последице реформације — дине вјере у 70. годинама, поче број свештеница опадати. Данас иду у свештенице само оне, које су несретне или не могу да се удаду.

ПРОДАЈЕМ једанајест хиљада коријена јела и то: у острвској гори у области морачко-васојевичкој шест хиљада, а у врањачкој гори, у истој области 5000 коријена.

Гора, у којима се поменуле јеле налазе, тако су по природи удешене, да се на оба мјеста могу у близини јела направити фабрике на воду за израду ових јела, а тако исто могу се израђена дрва од њих о врло малом трошку довести на колски пут, који води од Колашина за Подгорицу.

Ко жели купити речене јеле има се обратити на адресу:

„Вуисић
Колашин“

а јеле ће се уступити понудиоцу најповољније цијене.

3—3

Госп. Стеван Тофовић, комисионер у Солуну, који је ово дана лично походио Црну Гору, ставља своје услуге на расположење свима трговцима и у опште увозницима и извозницима у Црној Гори за сваковрсту робу коју Црна Гора увози или извози.

Солун као главно трговачко мјесто турске царевине свакако заслужује пажњу наших трговачког свијета, те ће се многи услугама г. Тофовића корисно послужити.

Кореспонденција могућа на: српском, турском, француском, талијанском, грчком и арбанашком језику.

Услуга брза, тачна и солидна.

Адреса:

Petrouch Tofo, commissinaire
6.20 Salonique (Turquie).